כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וארא ■ כ"ה טבת תשפ"ו ■ 14.01.2026 ■ גליון מס' 874

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

קושי פרשני-פשטי שבתחילת פרשתנו (שמות ו, ג), הטריד רבים מפרשני המקרא. "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ד' לא נודעתי להם", אמר הכתוב, והרי זה אומר דרשני: האומנם לא נודע הקב"ה לאבות בשם ד', והלוא פסוקים מפורשים טופחים על פניה של קביעה כזו! הנה בבראשית (טו, א-ז) נאמר: "אחר הדברים האלה היה דבר ד' אל אברם במחזה לאמר, אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד... ויאמר אליו אני ד' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה" - נודע אם כן הקב"ה בשם זה עצמו: "אני ד' "! ושוב שם (כח, י-יג): "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה... והנה ד' נצב עליו ויאמר אני ד' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך" - שוב נודע ד', הפעם ליעקב, בדיוק בשם זה: "אני ד' "! הכיצד זה אפוא בפרשתנו נאמר "ושמי ד' לא נודעתי להם", בעוד שמפורשות נודע ד' לאבות בדיוק בשם זה. האין כתובים - אלה - מכחישים מפורשות זה את זה?

רש"י (על אתר) יישב, בדייקו כי "לא הודעתי אין כתיב כאן אלא לא נודעתי" - כלומר השם עצמו בוודאי שהיה ידוע להם, אלא שעד עתה הוא היה חסר מימוש: "לא ניכרתי להם במידת אמתות שלי שעליה נקרא שמי ד'... שהרי הבטחתים ולא קיימתים". מענה שונה לראבע"ז (הפירוש הארוך), שהבחין במדרגות ידיעת ד', וזו של משה איפשרה לו לחולל "אותות ומופתים שלא יכלו האבות לחדשם". גם רמב"ן הסכים לפרשנות ראבע"ז - "צדקו כל דברי ר"א בענין הזה", אם כי טען עליו ש"הוא כמתנבא ואינו יודע". ועוד נאמרו בזה ביאורים שונים על ידי פרשנים רבים.

לרלב"ג - לעומתם - פרשנות שונה לחלוטין. לדידו, "להם" אינו מוסב על האבות, אלא על עם ישראל.

> "ושמי ד' לא נודעתי להם - ר"ל לישראל, והרצון בזה כי בעת ששמי שהוא ד' לא נודע לישראל כמו שהוא נודע להם עתה על ידך במה שלמדת אותו לזקני ישראל, הנה עם כל זה הייתי משתדל להקים בריתי אתם שהיה עם האבות לתת להם ארץ כנען ארץ מגוריהם אשר גרו בה".

ועוד הוסיף:

> "...כבר נמשך מההשגחה לישראל מפני מה שיעדתי לאבותיהם לתת לזרעם אע"פ ששמי ד' לא היה נודע לישראל עדיין, ולזה לא היו ראויים מצד עצמם שתדבק השגחתי בהם, ועם כל זה התעוררתי להקים בריתי אתם לתת להם ארץ כנען אשר גרו בה האבות".

רוצה לומר: בוודאי שהאבות הכירו את שם ד', כפי שמוכח היטב מהמקראות. לא כן עם ישראל, שלא הכיר עד עתה את מלוא עומק משמעו של השם. ועם זאת - אמר ד' - הגם שישראל לא הגיעו עדיין למדרגה גבוהה של הכרת ד', אני עומד בהבטחתי לאבות לתת להם את ארץ מגורי האבות.

ואם תשאל, איך אפשר לומר "ארץ מגוריהם" על ארץ שכף רגלם לא דרכה בה מעולם! נכון הוא ששאלה זו אינה קשה לפרשנים הסבורים שהאמירה הוסבה על האבות, שכן ארץ כנען אכן הייתה "ארץ מגוריהם", ברם לרלב"ג הסבור שהאמירה מוסבת על עם ישראל הדבר קשה, שכן עד עתה לא הכיר עם ישראל אלא רק את ארץ מצרים!

ובכן, שוברה של שאלה זו מונח בצידה:

> "והנה קראה 'ארץ מגוריהם' מפני האבות שגרו בה, כמו שאמר על יצחק 'רק את בני לא תשב שמה' (בראשית כד, ח) בעבור אברהם שיצא משם".

וכי איך אפשר "להשיב" את יצחק למקום בו מעולם לא היה! אלא, על כרחך עליך לומר שבסגנון המקרא ניתן "לשוב" למקום המגורים של האב - אברהם. הוא הדין אם כן בנדון דנן: ארץ כנען קרויה "ארץ מגוריהם" של ישראל, "מפני האבות שגרו בה". ■

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

גאולה שלימה
ארבעה פעמים אנו מצרפים בתפילה את הביטוי "שלימה": בסיום התפילה...
המשך בעמ' 2

סיפור = מציאות = חיים
בפרשת וארא אנו נפגשים במכות שהיכה הקב"ה את מצרים - מכות...
המשך בעמ' 2

טרם תיראון
השלמת עשיית הדין בגויים
במהלך נתינת עשרת המכות במצריים, משה מתבקש להבליג כל...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
זהו סיפור על הרב חיים מיכאל דב וויסמנדל זצ"ל, דמות מיוחדת במינה, גדול בתורה וביראה, אשר בשנות...
המשך בעמ' 4

שביבים

■ "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים..."
■ "ואני ערל שפתיים..."
■ "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב"
■ "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם"
■ "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים"
■ "ואני אכביד את ליבו"
■ "ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד"
המשך בעמ' 5

גאולה שלימה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ארבעה פעמים אנו מצרפים בתפילה את הביטוי "**שלימה**": בסיום התפילה אנו אומרים: "אני מאמין **באמונה** שלימה", ובתפילת העמידה עצמה אנו מבקשים: "והחזירנו **בתשובה** שלימה לפניך", "והעלה **רפואה** שלימה לכל מכותינו", "וגאלנו גאולה שלימה מהרה למען שמך". (ואף סימן נתנו לדבר: **אתרו"ג** - אמונה, תשובה רפואה וגאולה). מדוע דווקא בארבעה אלו אנו מוסיפים את ההוספה הזו? ההסבר הוא שכל אחד מהארבעה הללו אינם באים בבת אחת אלא מתרחשים בתהליך ובהדרגה. **אמונה**, אין האדם הופך למאמין ביום אחד, אפילו גדול המאמינים אברהם אבינו לא הכיר את בוראו אלא בהגיעו לגיל ארבעים. **תשובה**, גם החזרה בתשובה היא תהליך של שלבים כמו: הכרת החטא, חרטה, עזיבת החטא וקבלה לעתיד, עד שלבסוף מגיעים לתשובה שלימה. **רפואה**, אין החולה מתרפא ממחלתו בבת אחת, אלא הוא מחלים בתהליך עד שהבריאות שבה לאדם במלואה. וכך גם **בגאולה**, על הגאולה כבר אמרו: "כך היא גאולתם של ישראל, בתחילה קמעא קמעא, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת". על כן אין אנו מסתפקים בהם בבקשה חלקית, אלא מבקשים שהקב"ה יזכה אותנו בהם בשלמות

כבר אמר הנביא **(מיכה ו טו)**: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" ומדברי הנביא משמע שהאירועים שהתרחשו ביציאת מצרים אינם אירועים חד פעמיים, אלא משמשים תקדים לכל הגאולות העתידות, כמו שהדבר מפורש במדרש **(תנחומא תולדות יז)**: "כך אני עתיד לגאול אתכם לעתיד לבא משעבוד אדום ולעשות לכם נפלאות, שנאמר: 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'". ואכן הגאולה שהתרחשה ביציאת מצרים התרחשה בשלבים ובהדרגה, כפי שהבטיח לנו הקב"ה בארבעה לשונות של גאולה, ככתוב: "לכן אמור לבני ישראל אני ה', **והוצאתי** אתכם מתחת סבלות מצרים, **והצלתי** אתכם מעבודתם, **וגאלתי** אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים", וכל לשון הוא שלב בגאולה. השלב הראשון ("והוצאתי מתחת סבלות") הוא ההקלה בקושי השעבוד למרות שעדיין הם ממשיכים להיות עבדי פרעה, (לפי **הנצי"ב** בפירושו 'העמק דבר' היה הדבר במכת ערוב). השלב השני ("והצלתי") הוא ההצלה בהפסקת העבדות לגמרי (במכת הברד שפרעה החל להוקיר את ישראל - הנצי"ב), אבל עדיין ישראל אינם בני חורין אלא תחת שליטת השלטון המצרי. במכת בכורות בא השלב השלישי ("וגאלתי") שבו ישראל נגאלו לגמרי, בזרוע נטויה ובשפטים גדולים ויצאו מעבדות לחירות, אבל עדיין היו שקועים במ"ט שערי טומאה ועובדים עבודה זרה, ולאחריה בא השלב הרביעי ("ולקחתי") שבו הם נלקחים להיות לעם ה' והקב"ה להם לאלוקים.

דבר נוסף אנו לומדים מהתקדים של גאולת מצרים והוא שעם ישראל בבוא הגאולה עדיין לא היה זכאי לה, ואעפ"כ הקב"ה גואלם, כמו שמובא במדרש **(שמו"ר טו)**: "אמר הקב"ה אם אני מסתכל במעשיהם של ישראל אינן נגאלין לעולם, אלא למי אני מסתכל לאבותיהם הקדושים, בזכות אבותם אני גואלם". מניעת הגאולה יכולה להיות לא רק מפני מצבם של עם ישראל בעבר, אלא גם הצפוי להם בעתיד עלול למנוע את הגאולה, ועל כן מקדים הקב"ה לפני אמירת ארבעת לשונות הגאולה: "לכן אמור לבני ישראל אני ה'", ועל כך דרשו חז"ל **(מדרש הגדול)**: "אני יודע שסופן למרוד בי ולהכעיס לפני, ואעפ"כ הריני גואלן למען שמי". לימוד נוסף לומדים אנו מלשונות הגאולה של יציאת מצרים, שגם אחרי שהקב"ה היה לישראל לאלוקים במעמד הר סיני, עדיין אין הגאולה שלימה, ועל כן התורה ממשיכה ואומרת לשון חמישי של גאולה: "**והבאתי אתכם אל הארץ** אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב, ונתתי אותה לכם מורשה, אני ה'".

יציאת מצרים היתה תקדים ודגם לגאולות העתידות, וממנה אנו לומדים **שלגאולה שלימה** ישראל יזכה רק לאחר שיזכה להיות בן חורין ("וגאלתי אתכם"), חי בארץ ישראל ("והבאתי אתכם אל הארץ"), כשהוא מאמין בה' ומקיים בה את מצוותיו ("והייתי לכם לאלקים"), וכך תהיה הגאולה העתידה שהיא תבוא לשלמותה לא בבת אחת, אלא בתהליך של קמעא קמעא.

סיפור = מציאות = חיים

/ הרב גור אלון

בפרשת וארא אנו נפגשים במכות שהיכה הקב"ה את מצרים - מכות שעד היום אנו מספרים עליהם שנה שנה לילדינו בהתפעלות ובהתרגשות, הן בשבתות בהן נקראות הפרשיות האלו וכמובן בליל הסדר.

בקריאת הדברים עולה השאלה מדוע היה צריך את כל המכות ואת הזמן שהמתינו בין מכה למכה? מדוע הקב"ה לא הוציא את ישראל ממצרים ביום אחד בלי כל "הסיפור" של המכות?

התשובה שניתנת לכך על ידי הקב"ה מעט תמוהה בקריאה ראשונה:

"ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראותך את כוחי ולמען ספר שמי בכל הארץ", "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו...ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר

התעללתי במצרים ואת אותותיי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'."

הסופר פול אסטר אמר: "סיפורים קורים למי שמספרים סיפורים", והרב יעקב נגן בדבריו על פרשתנו כותב: "סיפורים קורים גם לעמים שמספרים סיפורים". ואכן, הסיפור שאנו מספרים לעצמנו בונה את התודעה שלנו ונותן לנו את המשקפיים דרכם אנו מתבוננים במציאות, כך נוצר הסיפור שלנו.

הרב קוק כותב שתפקידו של עם ישראל להודיע לעולם את האמת הגדולה, את האמת האלוקית, את האמונה, ולשם כך הוא נוצר עם כל התנאים לעשות זאת: התנאי הראשון שמזכיר הרב קוק הוא שהקב"ה יצר לנו היסטוריה, שסיפורה ותודעתה יוצרים אמונה, יוצרים התגלות האמת הגדולה האלוקית: "אשרינו מה טוב חלקנו, שבשביל השבת האמת הגדולה והפשוטה בעולם, שבה חיי כל נשמה תלויים, וחידוש אור העולם ומלואו שלובים, נבחרנו אנו. ויש לנו זה הכישרון בעצמיותנו הפרטית והכללית, בתואר תולדתנו, בטבע בשרנו, במזג ארצנו, בנשמת אבותינו הגדולים...".

התחושות והרגשות שאנו חווים, כתוצאה מהסיפור שאנו מספרים לעצמנו הם אמיתיים - לגמרי! הם מה שקורה. גם אם הקשר בין הסיפור לבין המציאות רופף או לא קיים, המילים והמעשים שלנו הם המציאות. גם כשהסיפור שלנו מדומיין, הסבל, הכאב, הפחד והכעס שלנו אמיתיים ומורגשים. כמו גם, האושר, השמחה והאהבה. כולם קורים במציאות ומשפיעים עליה. הסיפור שלנו יוצר מציאות ומשנה אותה. כל הזמן.

גם עכשיו. מה שאנו מספרים לעצמנו, על עצמנו על אחרים, משפיע מיידית על חיינו, על החיים של מי שסביבנו, ועל הסביבה.

הסיפור שלנו: על ילדינו, על הזוגיות שלנו, על המנהלת שלנו, על העמיתים שלנו, על הלקוחות שלנו, על החברים שלנו, על הפגישה האחרונה, על האימייל ששלחו לנו, על ההודעה שקיבלנו, ועל מה שעשו או אמרו לנו, הוא רק סיפור. זו רק פרשנות, מאוד אישית, מאוד סובייקטיבית. מאה אחוז שלנו, הכול מדומיין.

ולמרות כל זאת הסיפור שלנו הוא המציאות שלנו. הסיפור המדומיין שלנו, הוא בעצם, הדבר הכי מציאותי שיש.

סיפור = מציאות = חיים.

הסיפור של האומה מכוון באופן אלוקי לבנות תודעה - תודעת אמונה. הדבר נכון גם ברמה הלאומית וגם ברמה האישית - צריך ללמוד לספר את המאורעות שהקב"ה מעביר אותנו יום-יום בעיניים של אמונה, בעיניים של ערכים ואידאליים. ■

שרם תיראון
השלמת עשיית הדין בגויים

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

במהלך נתינת עשרת המכות במצריים, משה מתבקש להבליג כל הזמן - על אי כניעתו של פרעה ועבדיו. ולמרות ההבטחות שלהם השונות, כל פעם להקל במעט או להתיר יציאה סמלית - משה לא מקבל שום הצעה שכזו של פרעה.

בתחילת הפרשה משה עוד התקשה, הכיצד הוא ילך לדבר עם פרעה. והרי עם ישראל עצמו לא משוכנע לגמרי, בדבר רצונו להפסיק את השעבוד ולצאת ממצרים[1]. וגם פרעה ועבדיו לא הראו כל סימן, בדבר נכונות להיכנע בפני ה' על כך.

ואכן במהלך המכות משה מנסה לשכנע את פרעה, ואף לשאול את הקב"ה - עד מתי לרעה הזו. ובכל פעם בו הייתה הרווחה קטנה למצרים, הם שבו והקשו את ליבם על כך[2]. כשלבסוף אף הקב"ה הקשה את ליבם[3], שלא לתת לישראל לצאת ממצרים עדיין.

במהלך המכות הראשונות, משה מנסה לדבר על לב פרעה מחד. אך גם לא מתפתה לקבל מענה חלקי לבקשתו - כשממאן לצאת למקום קרוב בתוך מצרים[4]. ובהמשך אף מתעקש משה שכל חלקי העם יצאו, ולא רק הגברים[5].

אך המפנה הגדול בהבנתו של משה רבינו, הגיע רק לאחר מכת הברד. אז הכריז משה לפרעה, שהוא יודע שהם טרם יראים מאת ה'. ולמרות זאת משה מתפלל על הסרת המכה מעם פרעה, בלא לבקש ממנו דבר[6].

במכת הברד היה **פלא** גדול[7], בדרך בה הכתה המכה. כך שלמרות שעצי השדה והתבואה הוכו, החיטה והכוסמת נשארו לפליטה למצרים - כשלא לקו בברד[8]. וזאת משום שישנה מכה אחרת העתידה לבוא עליהם - מכת הארבה. ולו כל התבואה הייתה לוקה בברד, לא היה הדבר כואב כל כך למצרים. אך כעת כשנשארה להם תקווה קטנה, שאולי יישאר להם קצת משהו לאכול - בא הארבה, ואכל את יתר הפליטה מהברד[9]. וזהו פלא הנעשה בידי שמים, מה שאין האדם יכול לעשות כן. וזאת משום שהקב"ה יודע בדיוק מהי המידה הנדרשת, להשיב למצרים על כל אשר הרעו לנו. לעומת בשר ודם, המבקש למהר נקמתו מאויבו[10] - גם אם היא לא תהיה, במידה כנגד מידה עד הסוף.

וכעת לאחר שראה משה מה ארע במכת הברד, הוא הבין את דרך הנהגת ה' בעולם - בנקמתו מאויביו. לא רק אלו של הדור ההוא - כי אם גם כל אלו הקמים על ישראל, בכל הדורות.

ובכפלי כפלים נאמרים הדברים, על דורנו הדור האחרון. כשמראנו הקב"ה פלאי פלאות[11] - כיצד למרות כל המכות שניחתו על אויבינו, הם טרם הוכרעו. ובמיוחד אלו שבעזה ושבאירן, שאמנם הוכו קשות אך נשארו להם יכולות. ואין זאת אלא משום שה' יודע דרכיו, וטרם

הבשילה השעה להכרעתם הסופית במהרה.

וכשתגיעה אותה השעה, ימוגרו הם וכל אשר עמם - לעולמי עד. כדרך בה לא הוספנו לראות עוד את המצריים - עד עולם[12]. או אז נבין ונראה כולנו, כיצד עשה ה' עמנו - את כל הטובה אשר באה עלינו מאיתו יתברך.

1 - **הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים** זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה (בראשית רבה, פרק לב) - רש"י שמות ו, ט

2 - **וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אלהם כאשר דבר ה'** והיכן דבר ולא ישמע אליכם פרעה - שם ח, יא

3 - **ואני אקשה** מאחר שהרשיע והתריס כנגדי וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי אלילים לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו את גבורותי. וכן מדתו של הקב"ה מביא פורענות על האומות עובדי אלילים כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר (צפניה, ג) 'הכרתי גוים נשמו פנותם' וגו' 'אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר'. ואף על פי כן בחמש מכות הראשונות לא נאמר 'ויחזק ה' את לב פרעה' אלא 'ויחזק לב פרעה' - שם ז, ג

4 - ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמר לכו זבחו לאלהיכם בארץ. ויאמר משה לא נכון לעשות כן - שמות ח, כא- כב

5 - ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותנו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג ה' לנו - שם י, ט

6 - אתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלוקים... ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל ה' ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה - שם ט, ל. לג

7 - **כי אפילות הנה** מאוחרות ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה, ואף על פי שנאמר 'ואת כל עשב השדה הכה הברד', יש לפרש פשוטו של מקרא בעשבים העומדים בקלחם הראויים ללקות בברד. ומדרש רבי תנחומא, יש מרבותינו שנחלקו על זאת ודרשו 'כי אפילות' **פלאי פלאות** נעשו להם שלא לקו - רש"י שם, לב

8 - והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה - שמות, שם

9 - ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ **אשר הותיר הברד** ולא נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה בכל ארץ מצרים - שם י, טו

10 - **שלח את בני וגו' הנה אנכי הורג וגו'** היא מכה אחרונה ובה התרהו תחלה מפני שהיא קשה, וזה הוא שנאמר באיוב (איוב, לו) 'הן אל ישגיב בכחו לפיכך מי כמוהו מורה'. בשר ודם המבקש להנקם מחבירו מעלים את דבריו שלא יבקש הצלה אבל הקב"ה ישגיב בכחו ואין יכולת להמלט מידו כי אם בשובו אליו, לפיכך הוא מורהו ומתרהו בו לשוב - רש"י שם ד, ג

11 - **כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות תשובת ה' כימי צאתך מארץ מצרים** שהיו גם כן מעונים ולחוצים, והצאתים בכח גדול ובאותות ובמופתים כן **אראנו נפלאות** לעתיד לבוא - מיכה ז, טו ובמלבי"ם שם

12 - ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום **לא תסיפו לראתם עוד עד עולם** - שמות יד, יג

סיפור לשבת

זהו סיפור על הרב חיים מיכאל דב וייסמנדל זצ"ל, דמות מיוחדת במינה, גדול בתורה וביראה, אשר בשנות הזעם של השואה הנוראה באירופה פעל רבות להצלת יהודים מצפרני הברזל של מכונת ההשמדה הגרמנית. הרב וייסמנדל פעל עם יהודים נוספים במסגרת ועד-הצלה ששכן בעיר ברטיסלוה (פרשבורג). הועד כונה "קבוצת העבודה" וחבריו הצליחו לפעול רבות למען חיי היהודים בסלובקיה באותן שנים החשוכות.

אחת הפעולות החשובות ביותר, וגם הנועזות ביותר, נעשתה ע"י משא ומתן עם קצין גרמני באס-אס, ימ"ש. המו"מ נוהל ע"י יהודי מפוקפק שבא במגע עם אותו קצין, אולם בשלב מסוים נעצר אותו יהודי והקשר נותק. חברי קבוצת העבודה רצו לחדש את הקשר עם הקצין ולמשימה המסוכנת נבחר אחד מהחברים, יהודי בשם אונדרי שטיינר (שלא היה שומר מצוות).

לפני לכתו למשימה, ברך אותו הרב וייסמנדל ואף נתן לו עצה: כאשר תעמוד לפני הקצין הנאצי הלבוש בהידור, עטור דרגות ועיטורים, ומלא יהירות וחשיבות עצמית – תדמיין לעצמך היטב כאילו אתה פוגש אותו במצב הכי פחות מכובד שהוא יכול להיות, כאשר הוא יושב בבית הכסא...

מיד כשנכנס אונדרי למשרדו של הקצין, התנפל עליו הרשע בצעקות חימה... לאונדרי, שידע היטב שהאירוע יכול בקלות להסתיים בכדור מאקדחו של הקצין, לא היה הרבה מה לעשות, אך תוך-כדי הצעקות הוא החל ליישם את עצת הרב ודמיין לעצמו את הקצין בבזיונו. וכך עלה קצה חיוך על שפתיו של אונדרי. הקצין ראה את החיוך וכעסו גבר עוד יותר... ואז אמר לו אונדרי: "אני רגיל לנהל משא ומתן כאשר יושבים ליד שולחן ומדברים בנחת. אינני יכול לנהל מו"מ כשאני עומד ואתה צועק עלי". מיד נרגע הקצין ואמר לאונדרי "בבקשה לשבת"... [את הסיפור שמעתי מר' יעקב פוקס, חוקר תולדות הרב וייסמנדל, ששמע מבעל המעשה]

ואולי לקח הרב וייסמנדל את הרעיון מפרשת השבוע:

כאשר ה' שולח את משה להתרות בפרעה על המכה הראשונה, מכת דם, נאמר: "לך אל פרעה בבוקר הנה יוצא המימה", ופירש רש"י: "לנקביו, שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו".

כאשר אתה עומד לפני גוי רשע, בלון נפוח מלא גאווה היכול להטיל מורא ופחד על כל סביביו – תפוס אותו במקום הכי בזוי, כשהוא ערום מכל התלבושות הנוצצות שלו. כך לא יהיה לך שום פחד מפניו.

כי אין לפחד משום דבר בעולם רק מהשם יתברך.

(יוסף פלאי)

שביבים / שאול שיף

"וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים..."

גם ברשעותו חולק הקב"ה כבוד לפרעה כמלך מצרים. מכאן יש לנו ללמוד כיצד לא לזלזל או לבייש אדם גם כשהוא רשע או טועה ובפרט שמדובר ביהודי...

מעשה נפלא נוסף מסופר על הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל: רבי חיים נודע בגאונותו וצדקותו. אומרים עליו שהיה מסוגל לכתוב בשתי ידיים שני מכתבים שונים. בעת משא ומתן עם תלמידיו בדברי הגמרא, במסכת יבמות. אמר לתלמידים שיש תוספות אחד במסכת יבמות דף נ. הנוגע בסוגיה שבה התפלפלו. קם אחד מגאוני התלמידים ואמר: "סליחה מכבוד רבינו, אבל התוספות הזה נמצא בדף נא". "לא", ענה הרב, "זה בדף נ!", והמשיך את השיעור... אך הבחור התעקש, על דבריו ותוך כדי ויכוח, קם לעבר הספרייה לפתוח את הגמרא ולהוכיח את צדקתו לעיני כל התלמידים. הרב קם ממקומו ועצר את הבחור ואמר בלשון תחנון: "וכי קל בעיניך לבייש יהודי?!..." חיוך של ניצחון עלה על שפתי התלמיד. מיד בהגיעו לישיבה, פתח לעיני חבריו את הגמרא להוכיח את נצחונו. לתדהמתו הרבה גילה שאכן הרב צדק, זה היה אמנם בדף נ. ולא בדף נא. כפי שחשב...

"ואני ערל שפתיים..."

מובא בספר 'אוצר התורה' מעשה: רבי קופל רייך היה דרשן נפלא - 'המגיד מבודפשט', פה מפיק מרגליות. פעם אחת בא אצלו בנו לבקרו ומצאו מכין עצמו לדרשה, שאלהו: "אבא, הגם אתה צריך להכנות רבות לדרשה?! הלא מאות דרשות העברת עד כה?! השיב לו ר' קופל: "בא ואומר לך בני, כל כולם של הכנותיי אינם מה להגיד, אלא מה לא להגיד! והראיה לכך היא: על הפסוק "ואני ערל שפתים" מתרגם אונקלוס "ואנא יקיר ממלל" = אני מוקיר את המלים, כובש את דברי, נזהר במה שלא להגיד...

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב"

רש"י מבאר: וארא אל האבות. כך אנו אומרים גם בתפילת שמונה עשרה: אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב - להגיד שלכל אחד הייתה השגחה מיוחדת בפני עצמו. ישנם אנשים שכששואלים אותם אם הם שומרי תורה ומצוות, הם משיבים: אתה יודע מי היה סבא שלי?!... הוא היה רב גדול... האנשים הללו חושבים שיש להם זכות אבות, אבל האמת הפוכה, הבן מזכה את האבא, ולא האבא מזכה את הבן... משל למה הדבר דומה: קמצן רצה להגיע למקום חפצו עם מזוודות אך החליט ללכת ברגל ולא לשלם עבור הסעה. אך כובד המזוודות עצר בעדו... עצר נהג מונית ושאל כמה יעלה לו להגיע לביתו. הנהג ענה באדיבות: שלושים שקלים. "והמזוודות"? השיב לו הנהג: "המזוודות בחינם". קפץ מיודענו על המציאה ואמר לנהג: "מעולה, אז תיקח רק את המזוודות". השיב לו נהג המונית בקור רוח: "אני מוכן לקחת אותן בחינם, בתנאי שתשלם על הנסיעה"... כן הוא הנמשל: כשאדם שומר תורה ומצוות ויש לו גם זכות אבות, זו מעלה גדולה שזכות אבות היא תוספת על העיקר. דוגמה טובה לזה היא בפזמון "אחד מי יודע" בהגדה של פסח: כשם שבפסח אומרים שלשה אני יודע! - שלשה אבות. מתי השלושה אבות הם דווקא שלי הרי הם גם של ישמעאל ועשיו? כשאני מאמין באחד אלוקינו, ומקיים שני לוחות הברית, אזי שלושה אבות הם הזכות שלי דווקא..."

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם"

מסופר שפעם אחת נכנס לחדרו של החתם סופר זי"ע, אחד מגדולי הסוחרים בעיר ובקש את עזרת הרב: "כפי הידוע לרב סוחר גדול אני, אולם כעת נקלעו עסקי לצרות, ומבקש אני ממעלת כבוד הרב שיברך אותי ובחוכמתו הרבה שייתן לי עצה איך לצאת מן המצר". "אכן, ידוע לי מצבך הקשה" - אמר הרב - "אולם עוד יודע אני, שאחיך עני ואביון וצריך הוא עזרה בפרנסתו, ואילו אתה מתעלם מלהושיט לו עזרה". "יסלח לי כבוד הרב" - מלמל העשיר במבוכה - "אבל כרגע עסקי אינם מרשים לי לעזור, אולם אם אצא מן המצר, בוודאי שאעזור לו". אמר לו החת"ס - "בפרשת השבוע - אומר הקב"ה: "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל", מה הפירוש המלה "וגם" וכי מי עוד שמע את נאקתם? אלא, בשעה שבני ישראל נאנקו ונאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד מהם גם את אנחת אחיו, למרות השעבוד, השתדל כל אחד להקל מעל סבלו של רעהו בכל יכולתו, ובשכר שמיעה זו שמע גם הקב"ה את אנחתם והושיעם. א"כ, עזור גם אתה לאחרים למרות מצבך הלא טוב - ובוודאי יושיעך ה' מכל צרותיך!"

"ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים"

מעשה בהרה"ק רבי משולם זושא מהאניפולי זיע"א שיצא פעם בראש השנה קודם התקיעות מבית המדרש, וראה תינוק מישראל מבני עניים, לבוש קרעים ופניו רעים, שאל אותו רבי זושא, בני! האם אינך מתקנא בבני הערלים האוכלים משמנים ושותים ממתקים ולובשים מלבושי כבוד? השיב התינוק, לא, אין אני מתקנא בהם כלל, שלי גדול משלהם, ישראל אני ומאמין באלוקי ישראל. חזר רבי זושא לבית המדרש ואמר: ריבון העולמים, הבט משמים וראה מי כעמך ישראל עם סגולה, תינוק מישראל אפילו כשהוא רעב וצמא ולבוש קרעים ובלואים, מקבל הכול באהבה ובלבד שישראל הוא."

"ואני אכביד את ליבו"

לכאורה אם ה' הכביד את ליבו של פרעה מדוע הוא בעצם אשם? אלא, ה' רצה שפרעה יחזור בתשובה, לא בגלל המכות אלא מתוך הכרה שה' הוא האלוקים. לצורך זה הקב"ה יצר איזון כדי ששיקול הדעת של פרעה יהיה אמיתי וכן, ולאחר כל מכה הרי יוכל פרעה לחזור בו מהפחד של מכה נוספת... וכדי שהמכה לא תשפיע - הכביד ה' את ליבו. משל למה הדבר דומה: יהודי שהיה לו דין ודברים עם גוי, גילה שהשופט הוא חברו הטוב של יריבו ואף הוא גוי. מה עשה? לילה קודם המשפט הוא התדפק על דלתו של השופט ומסר לו מעטפה מלאה במזומנים... למחרת כששני הניצים עומדים במקומותיהם שואל השופט את היהודי: "האם הנך מבקש משפט צדק"? "בוודאי!" ענה היהודי בביטחון. ואז הגיעה שאלה שהוא כלל לא ציפה לה... "אם כן מדוע הגעת אמש לביתי ונתת לי שוחד?!" ותוך כדי דיבור השופט מוציא מכיסו את המעטפה... התעשת מיד היהודי וענה לשאלת השופט: "כבוד השופט, הלא זה ברור! ידעתי שאתה חברו הטוב של התובע ומשראיתי שאינך פוסל את עצמך לשפוט בינינו, רציתי שיהיה איזון... על מנת שתשפוט בצורה הוגנת נתתי לך שוחד... כעת אני והשוחד שלי עומדים בקו אחד אל מול החברות שלך עם יריבי"... כן הוא הנמשל: ה' הכביד את לב פרעה על מנת ליצור איזון בשיקול הדעת של פרעה... ואם זה עדיין לא מספיק עבורו להבין מי מנהיג את העולם, והוא מסרב להכיר בה' ולשלח את בני ישראל, בדין הוא שייענש...

"ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד"

במכת ברד התרחש נס בתוך נס! - הברד לא כיבה את האש והאש לא המיסה את הברד, אלא, היו הולכים שניהם יחד ומכים את המצרים. המשיל ר' אחא משל: מלך אחד היו לו שני גדודי חיילים אמיצים מאד, כל אחד מהגדודים השתדל יותר במלחמה, כדי למצוא חן בעיני המלך. התחרות הזו הביאה ליריבות ביניהם ונעשו שונאים זה את זה. לימים עמדה לפרוץ מלחמה חזקה מאד באותה ארץ. כינס המלך את שני מפקדי הגדודים ואמר להם: אני רואה ששניכם אמיצים, גיבורים ונאמנים למלך. בכל פעם הייתי שולח רק גדוד אחד למלחמה, אולם הפעם, מלחמה גדולה עומדת לפרוץ, וצריך אני לעזרת שני הגדודים, אולם מה אעשה ששונאים אתם זה את זה? עשו שלום ביניכם וצאו יחדיו למלחמה, וכך ננצח. כך גם הוא הנמשל: במכת הברד, אש וברד אינם יכולים לחיות בשלום ביניהם, כי טבע האש להמיס את הברד, וטבע הברד לכבות את האש. אולם כאן עשה הקב"ה שלום ביניהם והיכו יחד במצרים.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net